

Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej
*Wyzwania rynku edukacyjnego wobec rynku pracy — wymiary lokalne,
regionalne i ponadregionalne* (Wrocław, 9–10 października 2014)

W dniach 9–10 października 2014 roku na Uniwersytecie Wrocławskim odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa pt. „Wyzwania rynku edukacyjnego wobec rynku pracy — wymiary lokalne, regionalne i ponadregionalne”. Organizatorem konferencji był Zakład Socjologii Edukacji Instytutu Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego. Konferencja została zorganizowana na terenie kampusu Wydziału Nauk Społecznych UWr. Partnerami konferencji były między innymi: Polskie Towarzystwo Socjologiczne — Oddział Wrocławski, Sekcja Socjologii Młodzieży i Edukacji Polskiego Towarzystwa Socjologicznego oraz Sekcja Socjologii Pracy Polskiego Towarzystwa Socjologicznego. Znamienity Komitet Naukowy złożony był z grupy ponad dwudziestu profesorów, a komitet organizacyjny tworzyło łącznie siedem osób: pracowników i doktorantów, głównie Zakładu Socjologii Edukacji IS UWr. Patronat honorowy nad konferencją objął dyrektor Departamentu Edukacji Urzędu Miasta Wrocławia Jarosław Delewski. Konferencję otworzył prodziekan ds. nauki prof. dr hab. Robert Wiszniowski.

Relację między rynkiem edukacyjnym a rynkiem pracy można rozpatrywać z uwzględnieniem przynajmniej dwóch perspektyw. Z jednej strony interesujące jest, jak rynek edukacyjny wpływa lub powinien wpływać na późniejszą sytuację absolwentów różnych szkół na rynku pracy, ale równie interesująca wydaje się perspektywa, jak z kolei rynek pracy wpływa, ocenia, wreszcie jakie ma oczekiwania względem rynku edukacyjnego. Współcześnie obserwuje się coraz rozleglejszą sieć różnorodnych i wielowymiarowych powiązań między szeroko pojętą edukacją a gospodarką. Oznacza to, że edukacja, zarówno w wymiarze formalnym, nieformalnym, jak i pozaformalnym, jest dzisiaj obiektem szczególnych oczekiwań, zgłaszanych przez różnych aktorów wymiany zachodzącej na rynku pracy, w szczególności pracodawców i pracobiorców. Owa wielowymiarowość oraz złożony charakter zmian obserwowanych współcześnie na rynku pracy ma różne przyczyny, a także różne konsekwencje. Czynniki je wywołujące mają bowiem wymiar globalny, ale też lokalny, są związane między innymi z przekształceniami koniunkturalnymi i strukturalnymi, uwikłane przy tym w kontekst zmian technologicznych, kulturowych czy demograficznych. Ten splot okoliczności sprawia, że przed współczesnym rynkiem edukacyjnym stawia się wiele wyzwań dotyczących sprostania występującym zmianom, a przede wszystkim dopasowania kompetencji absolwentów do oczekiwań pracodawców na rynku pracy. Tym one są silniejsze i głośniejsze artykułowane, im dynamiczniej zmieniają się rzeczywistość i warunki, w których funkcjonują pracodawcy i pracobiorcy oraz im bardziej maleje chęć ponoszenia ryzyka kształcenia przyszłego pracownika przez pracodawcę. Interesującym punktem rozważań są przy tym pracodawcy, nastawieni na prowadzenie własnych szkoleń przyszłych pracowników, które wpisane są jako kluczowe w strategii funkcjonowania konkretnej firmy czy przedsiębiorstwa.

Edukacja znajduje się dziś w związku z tym w bardzo trudnym położeniu: między coraz mocniej artykułowanymi oczekiwaniami uczących się a coraz bardziej wysublimowanymi wymogami rynku pracy. Wiele diagnoz, szczególnie dotyczących problemu bezrobocia, wskazuje, że szkoły (różnego szczebla) są jedną z głównych instytucji odpo-

wiedzialnych za trudności z pozyskaniem pracy przez osoby młode, nie wyposażając ich w potrzebne umiejętności, nie komunikując się z otoczeniem społeczno-gospodarczym, zwłaszcza w procesie przygotowania programów, profili i strategii kształcenia czy w końcu niedostatecznie szybko reagując na zmiany. To wszystko sprawia, że rozdźwięk między tym, czego młodzież uczy się w szkołach, a tym, czego oczekuje otoczenie gospodarcze, w opiniach wielu komentatorów staje się coraz większy.

Celem konferencji była próba odpowiedzi na pytanie, jak współczesny rynek pracy, jego wymagania, cele i zmiany wpływają na funkcjonowanie rynku edukacyjnego oraz czy głównym zadaniem edukacji jest wyłącznie podążanie za potrzebami rynku pracy, a jeśli tak, to czy jest ona w stanie podolać występującym oczekiwaniom oraz zmianom. Jest to pytanie między innymi o metodę (jak uczyć?), o treść (czego uczyć?), ale także o strategię i ogólny cel edukacji (po co oraz dla kogo uczyć). Jest to także pytanie o wartości edukacji nie tylko praktyczne, lecz także autoteliczne i ich wzajemne zakresy widziane z perspektywy systemu edukacyjnego i rynku pracy. Jest to również pytanie o praktyczną i konceptualną wydolność oraz efektywność systemu edukacyjnego, jego adekwatność do czasu, miejsca i potrzeb, a także drożność. Szczególnej uwadze została poddana kwestia obustronnej współpracy pracodawców z instytucjami edukacyjnymi. Jaki jest stan rzeczywisty, jaki jest stan pożądaný, jakie rozwiązania dominują/wdrażane są w naszym kraju, a jakie funkcjonują w innych krajach, wreszcie, z doświadczeń których krajów powinniśmy/moglibyśmy czerpać wzorce? Oprócz badaczy żywo zaangażowanych w problematykę relacji między edukacją a rynkiem pracy (profesorów, doktorów i doktorantów) na konferencję zostali zaproszeni przedstawiciele rynku pracy. Na uwagę zasługuje też, że w konferencji udział wzięli przedstawiciele niemal wszystkich ważnych ośrodków akademickich, między innymi z Warszawy, Krakowa, Poznania, Lublina, Torunia, Opola, Bydgoszczy i Wrocławia.

Program konferencji podzielono na siedem sesji panelowych, cztery w pierwszym i trzy w drugim dniu konferencji. W sesji pierwszej pt. „Rynek edukacyjny wobec rynku pracy” zaplanowanych było łącznie sześć wystąpień, w tym bardzo oryginalne wystąpienie dr. Piotra Mikiewicza (Wydział Nauk Pedagogicznych DSW, Wrocław) pt. „Dlaczego rynek edukacyjny nigdy nie będzie dopasowany do rynku pracy?”, dr. Moniki Kwiecińskiej-Zdrenki (Instytut Socjologii UMK w Toruniu) pt. „Monitoring rynku pracy jako narzędzie wspomagające czy deregulujące rynek edukacyjny?”, która niestety nie dotarła na konferencję, mgr. Agnieszki Dziemianowicz-Bąk (Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa) pt. „Między ekonomizacją edukacji a pedagogizacją zatrudnienia — przyczynek do krytyki dyskursu zatrudnialności (*employability*)”, mgr. Michała Dobrołowicza (Instytut Socjologii UW) pt. „Pokolenie Y na rynku edukacyjnym i na rynku pracy — szanse i wyzwania”, który również nie dotarł na konferencję, dr. Celiny Czech-Włodarczyk (Wydział Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu) pt. „Neoliberalne zmiany w podstawach programowych szkół średnich w Kanadzie” oraz mgr. Marii Pacuskiej (Instytut Studiów Społecznych UW) „Uczelnie a rynek pracy — rozwiązania stosowane w Wielkiej Brytanii i we Francji”. Problematyka pierwszej sesji była w związku z tym bardzo bogata. Jej celem było przedstawienie różnych punktów widzenia na temat pierwszej z perspektyw: edukacja a rynek pracy. Dwa ostatnie z wystąpień poruszały bardzo interesujący aspekt badań porównawczych, przedstawiających rozwiązania stosowane poza granicami naszego kraju.

W sesji drugiej pt. „Edukacja — jej strategię i założenia wobec potrzeb rynku pracy” zaplanowana była kolejna seria wystąpień, między innymi dr Barbary Worek (Instytut Socjologii UJ) pt. „Czy dorośli Polacy nie muszą się uczyć? Uwarunkowania i konsekwencje bierności edukacyjnej osób dorosłych”, która ze względów zdrowotnych nie dotarła na konferencję, ale przesłała bardzo interesującą prezentację i artykuł do publikacji pokonferencyjnej. Następna: wystąpienie prof. Wiktora Żłobickiego (Instytut Pedagogiki UW) pt. „Proces tranżycji studentów studiów humanistycznych i ekonomicznych do rynku pracy”, dr Aleksandry Nowakowskiej-Kutry (UKW w Bydgoszczy) pt. „Konsekwencje niektórych patologii edukacyjnych w szkolnictwie wyższym dla przyszłych absolwentów”, dr Zofii Remiszewskiej (Instytut Studiów Edukacyjnych UO) pt. „Znaczenie edukacji wobec odnajdywania się na rynku pracy”, dr Anny Kławsień-Zduńczyk (Katedra Edukacji Dorosłych UMK w Toruniu) pt. „Rozwijanie kompetencji kluczowych na poziomie kształcenia wyższego” oraz mgr Lucyny Myszkę (UAM w Poznaniu) pt. „Refleksje o edukacji w dobie przemian globalizacyjnych”. Sesja pod względem przedstawianej problematyki była kontynuacją wątku i perspektywy przedstawianych w sesji pierwszej.

W harmonogramie sesji trzeciej pt. „Ścieżki kariery zawodowej młodzieży na rynku pracy” przewidziano sześć wystąpień: dr Joanny Szłapińskiej (UAM w Poznaniu) pt. „Kształtowanie kariery zawodowej młodzieży na współczesnym rynku pracy”, dr Doroty Pauluk (Instytut Pedagogiki UJ) pt. „Ukryty program zawodowego przygotowania studentów kierunków pedagogicznych”, która niestety nie dotarła na konferencję, mgr Anny Mazurowskiej-Domerackiej (UAM w Poznaniu) pt. „Rodzice z klasy średniej jako doradcy zawodowi swoich dzieci”, mgr Agnieszki Kalbarczyk (Instytut Psychologii UW) pt. „Wymagane 5 lat doświadczenia czy całe życie? Świadomość roli doświadczenia w kształtowaniu cech i kompetencji pożądaných na rynku pracy wśród osób poszukujących pracy”, która również nie przyjechała, dr. Tomasz Paklepy (Instytut Socjologii UMCS w Lublinie) pt. „W jakim zawodzie najchętniej podjąłbyś pracę? Rynek pracy a aspiracje zawodowe lubelskich maturzystów w latach 2003–2014” oraz dr Anny Rajchel (Wydział Ekonomii i Zarządzania Politechniki Opolskiej) pt. „Zdolność do przyszłego zatrudnienia absolwentów liceów ogólnokształcących na podstawie projektu *Staże zawodowe dla uczniów liceów ogólnokształcących Miasta Opola*”. Problematyka dotycząca badania ścieżek edukacyjnych młodzieży na różnych szczeblach struktury szkolnej, począwszy od edukacji wczesnoszkolnej, a na absolwentach uczelni skończywszy, jest ważna i aktualnie mocno rozbudowana w ramach badań edukacyjnych. Wyniki są bardzo zróżnicowane, badanie zaś przyczyn tego zjawiska równie różnorodne i zasługujące na szczególną uwagę zwłaszcza w perspektywie tempa występujących zmian.

Sesja czwarta pt. „Instytucje wspomagające zatrudnianie młodzieży na rynku pracy” obfitowała w równie bogate i różnorodne wystąpienia. Wśród nich referat dr Magdaleny Barańskiej (Zakład Kształcenia Ustawicznego i Doradztwa Zawodowego UAM w Poznaniu) pt. „Współpraca sektora edukacji i biznesu w zakresie aktywizacji edukacyjno-zawodowej studentów”, dr. Łukasza Srokowskiego (Fabryka Przyszłości, Wrocław) pt. „Kształcenie wspierających innowacyjność w realiach polskiej szkoły — diagnoza i wyzwania”, mgr Weroniki Urbaniuk (UE we Wrocławiu) pt. „Szkolne i pozaszkolne formy edukacji ekonomicznej dzieci i młodzieży w mieście Wrocław”, dr. Tadeusza Kowalewskiego (Wydział Zarządzania Politechniki Białostockiej) pt. „Centra Kształcenia Praktycznego jako mechanizm zaspokajania potrzeb rynku pracy”, mgr Małgorzaty Kromki (Instytut Socjo-

logii UW) pt. „Akademicki inkubator przedsiębiorczości jako przykład współpracy nauki i biznesu aktywizującej środowisko akademickie do podejmowania inicjatyw gospodarczych”, dr Katarzyny Dojwy-Turczyńskiej (Instytut Socjologii UW) pt. „Instytucje bezpieczeństwa (grupy dyspozycyjne) jako atrakcyjny pracodawca? Wybrane aspekty teoretyczne i praktyczne”, dr. Pawła Rudnickiego (Instytut Pedagogiki DSW, Wrocław) pt. „Zdeklasowani (?) — praca nauczyciela/nauczycielki w niepublicznych szkołach podstawowych prowadzonych przez organizacje pozarządowe” oraz mgr Anety Wojtusiak (Instytut Socjologii UW) pt. „Kształcenie pozaformalne a profesjonalizacja kadr rynku pracy, pomocy i integracji społecznej”. Przedstawione w ramach tej sesji problemy uważam za ważne i interesujące. Zagospodarowują one bowiem obszar między perspektywą: edukacja a rynek pracy oraz rynek pracy a edukacja.

W drugim dniu konferencji, 10 października, odbyły się trzy kolejne sesje. W sesji piątej (wprowadzającej) pt. „Wymagania stawiane przez rynek pracy absolwentom — perspektywa pracodawców” miały miejsce dwa bardzo ciekawe wystąpienia: dr Moniki Bartkowiak (UAM w Poznaniu) „Absolwenci szkół wyższych w procesie rekrutacji — wymagania pracodawców” oraz mgr. Jarosława Chojeckiego (Agrotec Polska sp. z o.o.) pt. „Kompetencje oczekiwane przez pracodawców od absolwentów uczelni po różnych obszarach kształcenia”. Oba wystąpienia dotyczyły drugiej z założonych do omówienia perspektyw dotyczących relacji między rynkiem pracy (w tym wymaganiami oraz oczekiwaniami stawianymi przez pracodawców) a rynkiem edukacyjnym.

Sesja szósta pt. „Dolnośląski rynek pracy wobec rynku absolwentów” była kontynuacją wątku rozpoczętego w sesji piątej. W jej ramach odbyły się trzy bardzo obszerne wystąpienia: mgr Agaty Girul (Urząd Statystyczny we Wrocławiu) pt. „Popyt na pracę w województwie dolnośląskim w latach 2007–2013 w świetle wyników badań GUS”, dr Elżbiety Stańczyk (Urząd Statystyczny we Wrocławiu) pt. „Młodzież na rynku pracy w województwie dolnośląskim w świetle danych GUS” oraz mgr Julii Koch-Mitki (SWPS Wrocław) pt. „Dolnośląscy absolwenci na rynku pracy — przywołanie badań z 2013 roku”. Przedstawione w ramach tej sesji wystąpienia zakresiły szeroką perspektywę tworzącą doskonale wprowadzenie do wątków problemowych poruszanych w ostatniej sesji.

Obrazy konferencyjne zakończyła sesja siódma pt. „Absolwent nauk społecznych a absolwenci innych kierunków na rynku pracy”, w ramach której zaplanowanych było siedem wystąpień. Jako pierwszy wystąpił prof. Krzysztof Szewior (Polska Komisja Akredytacyjna, Instytut Europeistyki UW), przedstawiając „Stan kształcenia akademickiego w Polsce w obszarze nauk społecznych”, następnie mgr Karina Kaczmarczyk (UE, Wrocław) z referatem pt. „Studia na kierunkach społecznych a przygotowanie studentów do wejścia na rynek pracy (na przykładzie studentów socjologii UW)”. W harmonogramie sesji zaplanowane było też wystąpienie mgr. Kamila Błaszczynskiego (Instytut Socjologii UW) pt. „Kompetencje językowe studentów jako element aktywności akademickiej i zawodowej studentów”, mgr Justyny Sarnowskiej (SWPS, Warszawa), która przedstawiła referat „Strategie funkcjonowania na rynku pracy absolwentów nauk społecznych”, dr Danuty Piróg (UP w Krakowie) pt. „Współczesny absolwent studiów geograficznych na rynku pracy — oczekiwania i plany a rzeczywistość”, dr. dr. Wojciecha Dolińskiego i Grzegorza Kozdrasia (Instytut Socjologii UW) pt. „Aktywność zawodowa studentów i absolwentów Wydziału Nauk Społecznych w latach 2012–2013 na przykładzie kart absolwentów i harmonogramów praktyk zawodowych” oraz prof. Jerzego Leszkowicza-Baczyńskiego (Uniwersytet Zielonogórski), który

przedstawił bardzo ciekawe wyniki badań w referacie pt. „Absolwenci Uniwersytetu Zielonogórskiego na rynku pracy”.

Zarówno po zakończeniu każdej sesji, jak i w jej trakcie miała miejsce ożywiona dyskusja wraz z pytaniami do referentów. Na szczególne słowa uznania zasługują prowadzący poszczególne sesje, między innymi prof. Eugenia Potulicka, prof. Wiesław Wątroba, prof. Wojciech Horyń, prof. Jacek Kurzępa, prof. Wiktor Żłobicki oraz prof. Krzysztof Czekał, a także zaangażowani w przygotowania i organizację pracownicy Zakładu: dr Wojciech Doliński i dr Grzegorz Kozdraś, oraz doktoranci: mgr Dorota Balcerzyk, mgr Kamil Błaszczynski, mgr Małgorzata Kromka i mgr Dawid Krysiński. Wszystkim należą się szczególne podziękowania i słowa uznania.

Zaprezentowane w ramach konferencji wystąpienia zostały utrwalone w postaci artykułów zebranych w książce pokonferencyjnej pt. „Wyzwania rynku edukacyjnego wobec rynku pracy — wymiary lokalne, regionalne i ponadregionalne” pod redakcją prof. dr hab. Barbary Wiśniewskiej-Paź, organizatora i kierownika naukowego konferencji. Książka zostanie wydana w Wydawnictwie Uniwersytetu Wrocławskiego w serii „Socjologia” — będzie dostępna w księgarniach naukowych.

Barbara Wiśniewska-Paź

Sprawozdanie z konferencji międzynarodowej *Społeczne granice pracy. Przemiany w sferze pracy w XXI-wiecznym kapitalizmie* (Wrocław, 14–15 listopada 2014)

W dniach 14–15 listopada 2014 roku na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego odbyła się pierwsza międzynarodowa konferencja Sekcji Socjologii Pracy Polskiego Towarzystwa Socjologicznego pt. „Społeczne granice pracy”. Zawartym w podtytule wydarzenia tematem tegorocznych obrad były „Przemiany w sferze pracy w XXI wiecznym kapitalizmie”. Konferencję zorganizowali Instytut Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego i Sekcja Socjologii Pracy Polskiego Towarzystwa Socjologicznego, współorganizatorami zaś były Koło Inicjatyw Społecznych Studentów Uniwersytetu Wrocławskiego, Miasto Wrocław, Wrocławskie Centrum Akademickie, Akademia Młodych Uczonych i Artystów we Wrocławiu oraz Polskie Towarzystwo Socjologiczne o. Wrocław. Konferencja zgromadziła ponad stu uczestników z siedemnastu krajów, reprezentujących czterdzieści jednostek zagranicznych i siedemnaście krajowych. Większość zgromadzonych (około 60%) stanowili uczestnicy zza granicy, zarówno z krajów europejskich (Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Francja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Luksemburg, Niemcy, Turcja, Węgry, Wielka Brytania) jak i pozaeuropejskich (między innymi z Brazylii, Kazachstanu oraz z RPA).

Celem konferencji była dyskusja nad zmieniającym się znaczeniem ludzkiej pracy w kontekście przemian ekonomicznych, instytucjonalnych i kulturowych w sferze zatrudnienia w późnokapitalistycznych społeczeństwach. Gościem specjalnym konferencji był Guy Standing (University of London), którego wizyta w Uniwersytecie Wrocławskim sfinansowana została ze środków miasta Wrocławia w ramach programu Visting Professors